

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 123 (9806)

1975 чылдың май 28, среда

1025 чылда үндөлдөттөгөн

Өртөө 2 көл.

«Салют-4»: ПРОГРАММА ЭЗУГААР АЖЫЛ

УЖУДУШУН БАШКАРАТ ТӨП. (СЭТА). Орбитаның «Салют-4» эртем станциясы бо хун Москваның-биле 14 шанта Черни 2388 катап, ооң иштинде ийи дугаар экипаны-биле Черни тос катап десиндир ужуткан. Травестию хем-чээшкннериниң түңнели-биле алырга, «Салют-4» — «Союз-18» деп космос системаны даразында параметрлерге орбита ужудушунун уламчылавышан:

- Черниң кырында эң-не ырааны (апогейге)—356 километр;
- Черниң кырында эң-не чокушулааны (перигейге)—344 километр;
- Черни долганырының үези—91,3 минута;
- орбитаның ийленүүсү — 51,6 градус болган.

Орбитаның «Салют-4» эртем станциязының амылдары чериче киргени биле доозулган күнжикиниң амылдары

хунуунуң соонда штер П. И. Киниук болгаш В. И. Севастьянов Москваның-биле 10 шак 30 минутага чедир дыштангынар. Бо хунгу баштайгы радио харылазының үезинде космонавтылар эки уезден болгаш кадыкының байдалы эки деп медээлээннер. Эртенги чөмүк соонда космонавтылар станцияны амылдары талазы-биле программала айттынган амылдарыны кылгырычы, кууседир дээн шичкилдерге эртем аппараттарын белеттиреринче болгаш корабдың системаларын хынаарын кууседиринче киркилер.

Телеметриктиң информацияның сан-медээлерин болгаш космонавтыларны илеткелдерин Эзугаар алырга, корабдың бортистамалары өй-тавында ажыдап турар. Штер Киниуктуң болгаш Севастьяновтуң кадыкыш байдалы эки.

Орбитаның «Салют-4» эртем станциязының ийги эки-панының ажылы уламчылавышан.

ХӨЙ КАРТОФЕЛЬДИ, НОГААЛАРНЫ ЧОНГА

Тараа болгаш мал чеми культуралар-биле чергелештир, картофель, ногаа бүдүрерин көвүделер сорулга республиканың көдээ ажил-агыйының ишчилериниң мурунда салдыгын. Хоорайларның база ажилчин суурларның чурттакчыларын ол продуктулар-биле четчир хемчээлдиг хандыраы чугула укур-дузалыг.

Картофельдин, ногаааларның бедик дүжүдүн чыл бүрүде ап келген ажил-агыйлар республикада эвээш эвес. «Ленинчи орук», «Күш-ажылдың хостуу», Тока аттыг совхозтар, Тываның көдээ ажил-агыйының Дуржулга станциясы эртенге кандашкының чылда безин багай эвес дүжүттү алган. ССРЭ-нин 50 чылы аттыг совхозтуң картофель өстүрер венозу (удуртукчу В. Лисовский) боттарынга быжыглан шөлдүн гектар санында-на 110 центнер картофельди, «Бүрен» совхозта И. Балчан-оолдун венозу 105 центнерни өстүргөн.

Колхозтар болгаш совхозтар бо культуралары өстүрер шөлдери шилип алырыңче кичээлгеини күштүлдери, колдуунда сугаттыг черлерге олуртуп турар. Ол шөлдере органиктиң, минералдыг чемишчилдиги долу хемчээл-биле төп, гектар санынга-ла 25—30 центнер картофельди олуртуп, ногаа культураларын чажар хемчээлин эзугаары-шаанда тарып турар. Гектар санынга-ла 40—45 тоннадан эвээш эвес органиктиң, 5—6 центнер чедир минералдыг чемишчилдиги төгөр. Олар колдуу фосфорлук, калийлиг чемишчилдиге-дир. Олурткаан соон дэрий шөлдери сатып чоангыр ажаап эгелээр. Картофель өзүп үнүп келериниң мурунда болгаш өзүп үнүп келгенде илирчээшкенин, одуруглар аразының болбазырадылганын чорудар. Бо чугула ажилдары кичээлгеин, харысалгалыг көөрү ажил-агыйларның удуртукчуларында, специалистеринден негеттинер.

Ынчалза-даа чамдык удуртукчулар, специалистер картофель, ногаа бүдүрерин көвүделериниң айтырыгырыңче ханылап кирбээнер. Оон уламында боттарының үрешинери-биле долу хандырттынас, картофельди, ногаааларны белекел органициаларыга садар планнарын күтүссен, сатса-даа шынары куду болулар. Чөөн-Хемдик, Улуг-Хем, Барыин-Хемчик районнарын ажил-агыйлары чавыс дүжүт ап турар. Ындыг ажил-агыйларга «Барлык», СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг, «Чыраа-Бажы», «Сүт-Хөл», «Найрал», «УТКА 25 чылы», «Ак-Дуруг», «Большевик», «Шекпээр», «Саян», «Тинделге» совхозтар, Бай-Тайганың «Мурачкы», Кызыл районнуң «Х Улуг хурал», Бин-Хемниң «Хадым» колхозтары хамааржыр. Бо ажил-агыйлар гектардан чүгле 12—26 центнер дүжүт ап келгенер.

Дүжүттүг чавызының кол чылдагааны агротехниканың куду денелдигинде. Дыка хөй колхозтарда болгаш совхозтарда картофельди сугат чок, дүжүткүр эвес черлерде олуртуп турар. Ук участкарга органиктиң, минералдыг чемишчилдиге-дери эвээш төп, чайгы ажаалданы четпес органициалар, өзөрүмүздө барымдаалар сугарарының хуусааларын, бок үнүштерни аштаарын, дөзүнде дооруаап хөмөр үезин үзүп турар.

Көдээ ажил-агый эргелдериниң, ажил-агыйларның специалистери үрешиниң шынарын, ону тарып, олуртуунуң агротехниказын негедделег көөрү чугула. Картофельда эвээшти олуртуп чорук-биле эптежин болбас. Ону ажаап ап турарының шынары куду. Ажаап алышыкы үезинде чидирингелери эвээш эвес. Ынчангаш хөй хемчээлдиг картофельди ажил-агыйлар чедир албайн турар.

Амга чедир-ле ССРЭ-ниң 50 чылы, СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг, «Күш-ажылдың хостуу», «Барлык», «Хемчик» совхозтар ышкы картофель өстүрер кылдыр специализастан ажил-агыйларда картофель үрешини шыгжаар үделериг черлер чок. ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозта 1000 тонна картофель шыгжаар черни бо хүнверге чедир ажил-далга киирбээ.

Доозукчу чылда республиканың ажил-агыйлары 1960 гектар картофельди олуртуп, 760 гектар ногаааны тарыыр. Бо сорулганы кууседирин-биле ажил-агыйлар черни шилип алгылаан, картофельди олуртуруга, ногаааларны тарытырга белекенип турар. Минералдыг чемишчилдигелерин, эргөжөк чугула техниканы шөлдөргө сөөртүп, ногаа культураларының үрешинери-биле хандырттыган. Картофельди олуртуруга четпейн турар үрешиниң саядып алырын органициалар, Ынчалза-даа республикада картофель үрешини ам-даа чедешпейн турар. Ынчангаш үрешинге ажил-агыйлар картофельди чурттакчы чондан, колхозчулардан, совхозтар ажилдакчыларындан саядып алырын база органициалар эгелээр.

Картофельди, ногаааларны олуртуп үе келген. Май 26-да байдал-биле алырга, республикада 288 гектар картофельди олурткан. 121 гектар ногаааны тараан болуп турар. Тока аттыг, «Улуг-Хая», «Күш-ажылдың хостуу» совхозтар картофель олуртушкунуңе кирген.

Бо чылын республика 17,6 муң тонна картофельди, 8,9 муң тонна ногаааны өстүрүп алыр сорулгалыг. Тываның хошуларының ажил-ишчилери ону чедешкениң кууседир дээш, картофель олуртушкунуңе, ногаа тарылгазынче бүгү күштү мобилизастан ужурулг. Бо чугула ажилды партия, совет болгаш көдээ ажил-агый органныры кичээлге алыры чугула.

Июнь 15—сонгулда хүнү БЕЛЕТКЕЛ КАЛБАРГАН

Ажылчы чопар депутаттарының Кызыл хоорай Советинде сонгулда талазы-биле школаның № 1 сонгулда участкага агитпунктузу педучилищениң бажыңында дериттинген. Бо сонгулда участкага девиэээр улуг—Каа-Хем суурунуң алаанда Кызылдың электри станциязында эгелээш автобус доктар «Восток» деп черниң үстүнде бажыңнарга чедир девиэээр аңаа хамааржыр. Участоктуң девиэээринде бүдүрүлгө болгаш өөредилге черлериниң беш партия органициалының агитаторлары, политинформаторлары ооң ажилында ийлекпейл кииржип турар.

Агитпунктузу тургускан өрөөлдү көрүштү кылдыр дээрзи: ооң ажил планына, хамаарышкан девиэээриниң схемачуруун, партия органициаларының агитаторларының харыялар участкаларын чараштыр бижээш, көсүк черде аскан. Сонгулда хамаарышкан болгаш өске-ла литература, брошюраларын делээш.

Баш удур кылдыгын план эзугаар элээн хөй ажилдары

ботталдырган. Майның 17-де күш-ажылдың херээжен хоочунары-биле анык сонгукчуларның ужуражышының органициаларга делегей байдалының дүңдүйүлде лекция помутунган. Ажылчы чопар депутаттарының Кызыл хоорай Советинде болгаш Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң депутаттарыга депштитирген кандидаттар-биле сонгукчуларның ужуражышынарга органициалар турар.

Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң депутаттың кандаалды, СЭКП Тыва обкомунуң партия комсомолының даргазы Г. В. Иванов-биле ужуражышының электри станциязының калувуга май 22-де органициалар эрттирген. Аңаа хөй кичи чыгалан болгаш ужуражышының солун байдалга эртен. Чурттакчыларның саяды хандырылганын экижидер. Кызылдың төп одаагы системаның туудун дүрген доозар болгаш оон-даа өске айтырылгар талазы-биле сонгукчуларның кылган чагылаалары агитпунктуңуң тускай делтеринде делегей бижээш болгаш ол чагыг, комундаалары

хамаарышкан органициаларга дыңдаткан.

Агитпункт депутаттарының кандидаттары дээш агитацияны калбартыр сорулга-биле май 23-та партия органициаларының секретарыларының агитаторларың хуралын эрттирер. Агитпунктуңуң хала солукунуң редколлегиязы ол хуралга бадылар.

— Бистер амгы үеде кол кичээлгеин сонгукчулар ортузунга масса-политиктиң ажилды күштүлдериңче улаңдырдык бис. Сонгукчуларның дайызын бисе катап шүпү хынаарын агитаторларга сүмелдианис, чүте дээрге моон мурунда бооп турган сонгулда-биле бисе хамааржым турган, ам илди чык район тургустуу болгаш чамдык сонгукчулар кав бадылаарын, кым дээш бадылаарын бистен айтырып кээп турар-дыр. Ынчангаш бүгү сонгукчуларның чурттап турар черлеринге агитаторларын баары, оларга бүгү айтырылгарың тайылбырлап бээрэ кончуг туугула деп санал турар бис—деп, агитпунктуңуң эргелечини А. В. Федосов чугаалады.

С. МААДЫ.

ЧАСКЫ ХОВУ АЖЫЛЫ

Талдамда С. Тока аттыг совхозтуң дирекциясы тараа болгаш мал чеми культураларың сугарылыгыңче улуг кичээлгеиниң саяды турар. Ажил-агыйда 900 гектар амыл чери сугарган.

ЧУРУКТАРДА: (үстүнде) Матчик Мачат-оолдун уаурган сугатчылар венозу амыл үезинде; суг чаштырар агрегаттар. А. СОДУНАМНЫҢ фотолары.

ЭРТЕМ-ПРАКТИКТИГ КОНФЕРЕНЦИЯ

Дуун Кызылга күш-ажыл талазы-биле эмчи экспертизаның шынарын белекел болгаш он ортузунга эмчелге-профилактиктиң ажилды экижидер айтырылгарың талазы-биле эртем-практиктиң конференция эгелээр.

СЭКП Тыва обкомунуң, республиканың социал хандырылга болгаш калык камгалаа министрстволарының органициалары бо эртем-практиктиң конференцияны партияның Тыва обкомунуң бири секретары эи Г. Ч. Ширини ачаткан. Коммунисттиң партия болгаш совет чакы кичиниң калыктың болгаш ооң күш-ажыл камгалааның дугайында хуну бүгү саяды салып, үре-түңөөлүг ажилды, аас-кежиштиң чурттаарында таарымчалыг бүгү үзүлдери тургузуп берип турар. Тывага калык камгалааның эи малайгы Совет эрге-чагырганың чыдарында улуг хөгжүлдени алган. Октябрь революцияның мурунда бүдүр-бүдүр арбан, сумузу-биле зарыг-жыктып кырып чордан тыла улус амыл үеде эмчелге хандырылганың талазы-биле уулу-улуг капиталисттер чуртардан артык бок турары ооң черечин-дир. Соолгу 30 чыл иштинде республиканың чопу-чүп саны 2,2 катап өскөн, эмчи орунуларың саны он катап көвүздү, үзүл-бүрү аарыглардан болгаш оозал-оозалдык таварылгалардан кемдел, ивалды болуп чорук эвээш, кижилериниң назы-хари ийден хөй катап улгаткан. Республиканың саны өскөн, калыкларың мержейдиг эмчи калдарың саны өскөн. Дыка хөй эмчелге албай черлерин тууду, ажылдалла киирген, чопуң эмчи хандырылганы дыкка экижээш. Чүгле эртен 1974 чылда социал-хандырылга шүгүмү-биле пенсия дууламчы кылдыр 12 миллион ажыг рубльди чоңа берген. Бистин республикага бо эртем-практиктиң конференцияны чыдарып, калык камгалааның айтырымын чугааладып кө-

рүп турар чорук дээрге, совет кижилериниң дугайында Коммунисттиң партияны, Совет баштык кайы кире улуг саяды ты салып турарыңч дотарга чөжөө болуру эи Г. Ч. Шириниң делегейи.

Конференцияны баштайгы хунуңуң пленарный хуралында РСФСР-ниң социал хандырылга министриниң оралакчы эи В. М. Котельникова илеткел кылган. Эмчиңиң күш-ажыл акциртыза комиссияларының ажилын экижидер талазы-биле кол-кол сорулгаларың дугайы ол долдугайы-биле чугаалаан. Амгы үеде РСФСР-де экспертиза комиссияларында 41,5 муң эмчи ажиллап турар. Оларга чыдагырга 800 ажыг кижди боттарының билг-мергежили төп институттарга бири белекел ап турар. Ивалды бооп эгелээш кижилериниң саяды-хуузу эмчиңиң күш-ажыл экспертиза комиссияларың (ВТЭК) түңнелдеринде улуг хамаарышканын илеткелге оозалап айткан.

Май 26-да Москвага, Эвилелдер бажыңының Колонналыг саядына, «Комсомольская правда»-ны 50 чылын делегей-лэри-биле анык-бүрү салгалды кижилери чыгып келген.

Хурал президиумунда СЭКП ТК-ның секретары И. В. Капитонов, ВЛКСМ ТК-ның Бири секретары Е. М. Тяжельников, СЭКП ТК-ның харысаалагы ВЦСПС-тиң харысаалагы ажилдакчылары, төп солундарың удуртукчулары, бүдүрүлдериң болгаш туугуларың мурачкылары.

Совет аныктарының солугу чартык чус чыл иштинде ВЛКСМ Төп Комитетиниң дайыны органициалың төлөпчел болгаш бедик харысаалагы-биле күсседир турар. В. И. Ленинниң чагыларында болгаш Коммунисттиң партияның херээжен бердигинге өзүг оолдарың болгаш уруугларың кичиздериңче улуг ачы-хавыялары дээш, коммунисттиң тургузушкунуңуң сорулгаларың шичтирээрине аныктарың ийлекпейл мобилизастан дээш база 50 чылы-биле революцианың Октябрь революцияны оорден-биле шаңнаткан.

Юбилей бүдүзүңүнүң хунуңе редакцияның коллективинге, авторлар активинге, солунуңуң помчучуларыңа СЭКП ТК-ның Чингиле секретары эи Л. И. Брежнев чыгып болгаш чуректин ханызында байыр чедирген. Ол байыр чедириниң ичинде, ылангыч мычарар чугалап турар: «Коммунисттер өөрчүрүлгө деп Ленинни чагыг коммунисттиң ийлекпейл тууду тургузары дээш коочун салгалдарың демселсин уламчылар апар чамды намының кол кийгээш бооп келген болгаш бооп артар. Бүгү комсомолчу парлаганың журналистериниң хулээлгези — ол чагыгы кууседиринче кылдыр чач-чач ажил-херектерге аныктарың дей-аыт кирири, ооң иштинде болгаш сорукчу көдүрүлүшкунуң бүгү күш-биле делкери болур.

Хуралды ВЛКСМ Төп Комитетиниң бири секретары Е. М. Тяжельников ачыткан. Хундулуг президиуму СЭКП ТК-ның Чингиле секретары эи Л. И. Брежнев баштадыр СЭКП ТК-ның Политбюрозу составтыг кылдыр улуг сорук киришкени-биле сондаан.

Байырыг хуралга СЭКП ТК-ның секретары И. В. Капитонов чусе чугаалаан.

Талпы-ла чартык чус чыл мурунда РКП(б)-ниң XIII съездизиниң шичтирине дүштүр «Комсомольская правда» үнүп эгелээш деп, ол чугаалаан. Солунуңуң бо хунверде делегейлеттинип турар 50 чыл юбилейи — Ленинни комсомолдун, чуртунуң бүгү анык салгалының амдыралында чугула болушкунуң.

Аларды үнү-биле чагыларынга В. И. Ленинни чагыларынга болгаш Коммунисттиң партияны херээжен бердигинге өзүг аныктарың кичиздериңче улуг ачы-хавыялары дээш, коммунисттиң тургузушкунуңуң сорулгаларың шичтирээрине аныктарың ийлекпейл мобилизастан дээш «Комсомольская правда» Төрзүн чурттуң бедик шаңалына — Октябрь революцияны оорден-биле төлөпчел болган.

Совет Эвилелериниң Коммунист-

тиң партияның Төп Комитетиниң, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң өмүзүздөн И. В. Капитонов бо улуг болгаш өөрчүлүг болушкунуңуң холбаштыр «Комсомольская правда»-ның редакция коллективинге, авторлар активинге болгаш помчучуларыңа изиг байыр чедирген.

СЭКП ТК-ның Чингиле секретары эи Леонид Ильич Брежневтиң даалганы күсседир база оон чуректин ханызында байыры болгаш бистин социалисттиң улуг Төрзүн чуртувустун чаагай чорууга силерниң чогадыкчы буяның ажилыңарга улам ийи чедешкениңиң күзүңниң силерге, байырыг хуралдын киржикчилеринге, дамчылары менээ сатыш-сөткүлдиги алыс ханышкыны бооп турар-дыр деп, ол чугаалаан.

«Комсомольская правда» солуну тургусканы өзүг оор салгалчыларың коммунисттиң кичиздилгезиниң, социалисттиң тургузушкунуң ажилын болгаш таравын аныктарың ийлекпейл мобилизастан дээш база катар чуректин ханызында байыр чедирген болгаш аларга совет улугуңуң чаагай чоруу дээш күш-ажылдыг чач чогадыкчы чедешкениңиң, бистин Ленинни партиязыңың коммунисттиң төлөпчел ужуражыры күзүн.

И. В. Капитонов ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң «Комсомольская правда» солуну Октябрь революцияны оорден-биле шаңаар дугайында Чарымын томчаш, чыгалаптар диймиттиң амыл часкан турда, орденни солунуңуң туугула каап берген.

«Комсомольская правда»-ны кол редактору Л. К. Корневтиң Коммунисттиң партия, СЭКП ТК-ның Политбюрозуна, СЭКП Төп Комитетиниң Чингиле секретары эи Л. И. Брежневке солунуңуң коллективиниң болгаш авторлар активиниң күш-ажылдыг бедик-биле үнелеп көргөн чуректин ханымында өөрчү чедирген ийлекпейл. Солунуңуң кол редактору ийлекпейл кылгаш, аңаа «Комсомольская правда» алдарыг оруунуң, өзүг оор салгалды коммунисттиң кичиздилгезиниң херээжен салган улуг кулчуру, ажил-агый болгаш калык тургузушкунуңуң сорулгаларың шичтирээрине улуг үлүңүн дугайы чугаалаан.

Солунуңуң бежен чыл ою болгаш бедик шаңал дээш солунуңуң коллективин болгаш авторлар активин «Правда» солунуңуң кол редакторуң оорлакчы Р. И. Косолапов, Москваның метро туудуңуң ивалдыгыңиң оорлакчы, Социалисттиң Күш-ажылдыг Маалымы Т. В. Федорова, ужу-дуржукчолорун, Совет Эвилелериниң Маалымы А. А. Леснов, ССРЭ спортунуң алдарлыг мастери Ирина Родина изиг байыр чедиргенер. Солунуңуң коллективинге «Юнге Вель» солунуңуң кол редактору Клаус Радак байыр чедирген.

Байырыг хуралдын киржикчилери СЭКП Төп Комитетинге, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумуңа, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиңе байырыг чагыны чамгыс үнү-биле хулээп алганыр.

(СЭТА).

Дуун Кызылга

БИРГИ СЕКРЕТАРЬЛАР СЕМИНАРЫ

СЭКП дайкомпарының болгаш партия Кызыл хооромунуң бири секретарыларның семинары партия обкомунуң дурдалаарында дүң эгелээш, СЭКП Тыва обкомунуң бири секретары Г. Ч. Ширини семинары ачыткан.

«Көдээ ажил-агыйлы удуртуп талазы-биле партия органициаларының сорулгаларың дугайында» СЭКП обкомунуң ийги секретары В. И. Филипповтуң «Партия органициалыг ажилды сайырбайгайжыр дугайында» СЭКП обкомунуң партия органициалыг ажилды ийлекпейл эргелечиниң семинарың ийлекпейл киржикчилери дийчкан.

СЭКП райкомпарының болгаш партия Кызыл хооромунуң бири секретары ажилың дуржугазын солуткан.

тургузуп, оларга тааржыр профессионаларың шилип, дуузалыры эмчиңиң күш-ажыл экспертиза комиссияларында, оларның тусай эртемниңиңиң илеткелге делегейи. Ол ышкы эмчи комиссияларының социал хандырылга, калык камгалаа органициалары-биле, харылазы республикада кончак бооп турары четпес. Ол малайгы Чадына, Тес-Хем, Бин-Хем районларда комиссияларга оңа хамааржыр.

Эртем-практиктиң конференцияны баштайгы хунуңе солугу хандырылганың Краеведческ арай кичиздилер эргелечини И. М. Севалов болгаш өскелер-лаа боттарының ажилының дуржугазын солуп; санал бергенер.

Конференцияны ажилында профессорлар, медицина эртем-нериниң докторлары В. А. Транкейзер, Е. М. Босова, М. С. Розова болгаш өскелер-лаа киржин турар.

Эртем-практиктиң конференция бөгүн ажилын үргүзүп дээр.

НОМУНУН МААДЫРЛАРЫ-ВИЛЕ КАДЫ ЧУРТТААР

20 чыл бурунгаар ГДР-нн Чогаалчылар эвиленини органи «Новый Берлинский иллюстрированный» журналы («НБИ») сетаууга М. А. Шолоховтун «Андарган кур чер» деп романы паратынган. Ол совет чогаалчынын чогаалдарынын узучу демократия чурттарында эң баштай паратынган ою. Романы паралай үзгү ГДР-ге социалисттик чаартылгандарынын, кезде аймагыг кооперативтеринин тургустунун эгезин үзгү билдирганын. Олардын бирээни чогаалчынын ады-биле адаттыган, чамдымы «Андарган кур чер», «Ожум Дон» деп-да атты алган. «НБИ» журналы дилээн буугар ПМА-нын корреспондентини Всеволод Марьян М. А. Шолоховка чектеп, оон интервю алган.

Айтыры: Михаил Александрович, уугу чогаалчыларынын номнарында ол чогаалдарынын өдүм чок болдуруу турар амыралдык кайгамчык шыны кайымы кээрди? Ол чүте чогаалчынын салым-чалуунында эвес-ле боор а?

Хары: Силернин бир экинчер чакырыс күнде менде келген почтаны көргөш: «Мына чой чагааны сайгарыныча буюн министрствонун ажилдакчылары черек-тир» деп мени кээргезиштинчилик чүте-лаан.

Мен бодаарымга чогаалчыныча ажилдакчынын кандык-даа ажыч чок. Ону амыралдаан хоор болза, улустун чугаазы деп, кабинет күткени апаар. Кижилерден, безин чаадаар, оларнын чагаала-рындаан хая көрүсү болу-зунда, чүтүн дугайын бижир сен?

Ур чурттаар ному бижиссе, амыралдар билер, помда болушкунуларга боду киржин, шыны-биле бижир черек. Донга төртүттүдүм, Донга өргөдүм. Борта мээг чогаалчы боор салымын эгезин болгаш хевирлетиптин тургустунган, а 1930 чылдан бээр коммунисттик салымн база маңаа эгезин.

Харыга немесе: Ийе, ол чоноуну амыралдык чурттаар чоруур. «15-ле хар-лымда Доннун черине ажил-

кеш, фронтунге чорупкан. Мур-кушту чүте эң шылакмы ма-кут-шыларды, амыралга эң шыак, бодунга болгаш бодунуң күрүңгезин ханы бүүрүр киж-дерин чыгача шаан болур тур-ган.

Айтыры: Михаил Александрович, силернин маадыр-лардын ам чүте кылган тур-рарлары?

Хары: Олар демиселен улумчалуушканы. Мен эң кола-да чүте оларнын сагыш-сет-кинин ханымы тола өлөрдө-дүр болуур. Дайынны болу-шкунуна оон киржикчилеринин угай-болдылган, өөр-шүкү азы уларлардын чар-ымнас болгаш.

Генерал Стрельцовтун өвүр-хевирин тургузуу турар, эри тамымы генерал Луканин чугаазы оиза созуурган дий-пан, хэй-хэй дайынчылар-биле чугаалашкан мен. Илалт ужурашканын үзгүнде «Бистин чонолустан эңс со-рулгазына бузурелдене, соци-алисттик Ада-чуртун кайгала-рынын чымыктык херезинге бер-дигенинде хемчээл, кымыгар-чок тилеттирбесе күш пуга-лашканы» деп чыгаар-ла бол-ди бээр сен.

Харыга немесе: Вешен-скалга чоран киж оон чурт-такчыларынын, кезде черде-дег, хун үмүздө турарын бил-ер. А станицанын чурттакчы-сы кайма-лаа хире эрте турун-келген. Шолоховтун бажыны-нын соңгазы чырып турарын, оон шагал-ла ажилал оларын көөр. Ада-чурт дайыннын дугайында шагал эгезин ро-манын Михаил Александрович-кажан доозар деп айтыры-га Шолохов каян-даа буу-хаа чүте кылбип, бүү сагыш-сеткилден бижир чоран деп сакылдыра атык эсен.

Хүңүң-не эртеңиниң 4 шык-

Фашист аг-шериниң күчү-күштү чүте эң шылакмы ма-кут-шыларды, амыралга эң шыак, бодунга болгаш бодунуң күрүңгезин ханы бүүрүр киж-дерин чыгача шаан болур тур-ган.

Фашист аг-шериниң күчү-күштү чүте эң шылакмы ма-кут-шыларды, амыралга эң шыак, бодунга болгаш бодунуң күрүңгезин ханы бүүрүр киж-дерин чыгача шаан болур тур-ган.

Фашист аг-шериниң күчү-күштү чүте эң шылакмы ма-кут-шыларды, амыралга эң шыак, бодунга болгаш бодунуң күрүңгезин ханы бүүрүр киж-дерин чыгача шаан болур тур-ган.

Фашист аг-шериниң күчү-күштү чүте эң шылакмы ма-кут-шыларды, амыралга эң шыак, бодунга болгаш бодунуң күрүңгезин ханы бүүрүр киж-дерин чыгача шаан болур тур-ган.

Фашист аг-шериниң күчү-күштү чүте эң шылакмы ма-кут-шыларды, амыралга эң шыак, бодунга болгаш бодунуң күрүңгезин ханы бүүрүр киж-дерин чыгача шаан болур тур-ган.

Фашист аг-шериниң күчү-күштү чүте эң шылакмы ма-кут-шыларды, амыралга эң шыак, бодунга болгаш бодунуң күрүңгезин ханы бүүрүр киж-дерин чыгача шаан болур тур-ган.

Фашист аг-шериниң күчү-күштү чүте эң шылакмы ма-кут-шыларды, амыралга эң шыак, бодунга болгаш бодунуң күрүңгезин ханы бүүрүр киж-дерин чыгача шаан болур тур-ган.

Фашист аг-шериниң күчү-күштү чүте эң шылакмы ма-кут-шыларды, амыралга эң шыак, бодунга болгаш бодунуң күрүңгезин ханы бүүрүр киж-дерин чыгача шаан болур тур-ган.

Фашист аг-шериниң күчү-күштү чүте эң шылакмы ма-кут-шыларды, амыралга эң шыак, бодунга болгаш бодунуң күрүңгезин ханы бүүрүр киж-дерин чыгача шаан болур тур-ган.

Фашист аг-шериниң күчү-күштү чүте эң шылакмы ма-кут-шыларды, амыралга эң шыак, бодунга болгаш бодунуң күрүңгезин ханы бүүрүр киж-дерин чыгача шаан болур тур-ган.

Фашист аг-шериниң күчү-күштү чүте эң шылакмы ма-кут-шыларды, амыралга эң шыак, бодунга болгаш бодунуң күрүңгезин ханы бүүрүр киж-дерин чыгача шаан болур тур-ган.

Чө, бээр турун көрөм, огу-лум! Салдыс күчүмүн деп кы-рей—деп, Гагаринны кукаж-тан турар Шолохов чугаалаан, шунтузуна.

Чүл, Россия болгаш чер-черин, талыгырын казактар-бын, орукка шагыраваалды-бы? Чө, Дочке—шунту эштер! Чүте үр эвес, оон башка бил-дик мүчү болу бээр.

Анык литераторлар Шоло-ховтун бодун, көргөтпөтүн чок чугаазын дыйнаар: «Амыралды өөренири? Бил-дик айтыры менде тургустун-мас. Чыгыс теманың автору-мен. Вешенскалга чурттап, колхозчулар, туудукчулар, ни-телигенин-биле, азы-бүрү кижилер-биле араалык, хара-лыжын чоруур мен. Доган-дар турар амыралды, киж-дер дугайында бижир турар мен».

Айтыры: «Ожум Дон» хэй-хэй менде ажилчыларга, оон соода чаа амыралдык көрдү-рүнү күш-ажычы тараачын-ларга чүте үлөткөргө чечен-чогаал эвес, а харын ажил-чалган, амыралдык дугуруга болган деп Вальтер Ульбрихт чугаалаан болгаш. Оон херез-ини кылдыр 1960 чылда Бер-линден чүс километр черде тургустунган, силернин алды-на-биле адаттыган кезде ажил-агыг кооперативни алап болуур. Ол фактымы чүтүн-биле тайылбырлап болуру? Ли-нов-Мекерле шолоховчулар-биле харылдаалгы силер бээр?

Хары: Партиязын Постам округкомундан чоруткан ажилчы коммунист Эрик (Грематик Логче — Дамыдов деп) «Андарган кур черин», «Ожум Дон» тараачынырга лончун берип турар даяр. Оон соода тараачынар мээни

БИСТИН ААЛЧЫВЫС — «БАЙКАЛ»

Делегейде депнеге чок те-ред сугууг Байкалдык чүр-күмалды эриктинде, ак-чок чалгыларын Селезениң урунда бистин кожамыс — Бурят АССР экономика болган култура талазы-биле сайыран турар. Ажил-ишчи, азы-абыр амыралдык бистин култура амыралдык чок холбалыг. Уран талантыларымыс ба-раалдымы, удуур-адыр алаа-жыл-даа келген биз. Бо улаада Бурятиянын курун филармо-ниинин 50 киж составтыг, «Байкал» аттыг ыр-таным ансамбли алдан кээр. Ансамб-лын 1-де наймылаада Куль-тураның болгаш дыштанма-лы, Н. Гастало аттыг пар-тымын ногаан театрыга ой-наар.

«Байкал» 1942 чылда, Ада-чурттуг Улуг дайыннын хү-неринде организацтынган. Кадим-берге үде үндөткө-түнген ансамбль бодунуң хей-ат киринчи кужу-биле ол үе-ле чононү хундуктеини чаалап ал, фашизмин чыла шапарыны чонон кыйгырып, оон программаның патриотчу ырлар чалгылыны турган.

«Байкал» ансамблдиң ат-сураа бистин чуртувустун Са-лавандын эгезин, Молада ССР-ге чедир каалак-делет депсиздерине бидиригил. Ол Мола Арат Республикага бени уш улаа алдан чеккен бол-гаш 1965 чылда «Найрамдал» (Найрам) медалы-биле ша-ткан.

Бистин республикага аалап келер ыр-танымн «Байкал» ансамблин чога бидиригил ат-сурагыларга кайма хей Олар-нын аралында РСФСР-нн улу-стун артизи Бар Егоров, Россия Федерациянын ал-дарыг артизи Чимта Ша-ношкина, Бурят АССР-нн улу-стун артизи Клава Шу-лунова, Оюн Тимурова, рес-публиканың алдарыг артисте-ри К. Халбаев, Э. Матоваров болгаш өскөлөр-ла бар. А ансамблдин программаның са-мбат удурун била бурят бол-гаш совет композиторларын ырлары бар. Ол ишкан бурят улустун «Елор», «Чыгыччалар» болгаш камакы, индий таным-лар корукчуларын созуурган. Оон ашмаа ССР-нн улу-стун артизи, Ленин шагналын лауреады И. Мосейтин тур-гусканы «Прейн дужу» деп алаарыг ажилдакчыны Ц. Святицкий тургусканы тор-туу таны база-ла программа-да кийр турар. Эр улустун таны болуу «Мензисин», а хер-везинерин болуу «Бистин кыстар» база мола танымлар-ны күтсизин созуурганнар чурта чок.

«Байкал» бирги концерти май 31-де Шаган-Арыг хоорайга болуур. Ансамбль най-мысалага ойнаанын соода Чалаана, А.Довураг хоорай-га, Кызыл-Мажалы, Таан суураарга, «Чураа-Бажы», «Тыналеге» советтерин төп-теринге аалап чедип, уран та-ланымн бараалгалар. Он-нуктерин оюнун созуурган көрүп, оларнын бистин рес-публикага чедиптигин ойна-рын база чогаалчыны ажил-агыг чурта чок чедиптигин күзөр ужуруг бис. Ичинган силерниң кичээңгерлер — Бурятиянын «Байкал» деп ыр-таным ансамбли.

К. САГДЫ,
Култура министрствозунун уран чүүл талазы-биле улуг инспектор.

«Комсомольская правда» солуга орден тымыканы, СЭТА-нын корреспондентини.

1975: беп чылдык доозу-чу чылы. Республиканың болук материаллар.
Республиканың ажилда-кы кирер объектилеринде. Кы-зылдын иш дилер болгаш болбаарларды комбинатын объектилер туандун чоруп тур-арынын дугайында «Тыва ту-дуг» трестин партия комите-диниң хурамында Г. Неве-линиң кылган өтөдү.

Таварылга бооп тудуу алдынган аңгарын: адыг оолдарын, эликтерин, тооргуларын, мандаларын, моруктарын, хову кир-заларын, диалгыларын, чекелерин, дырбактыларын Чөөн-Сибирь зоокомбинатын Кызылда будуруле уластуруга ма-на-ла дугаагы турар ужуруг дээрин Адыр-Тывым ажил-агыг эгезин болгаш Чөөн-Сибирь зоокомбинатын Кы-зылда уластуру аңгарыга болгаш мандаларыга чарлап тур.

Адрес: Кызыл хоорай, Ленин куудучузу, 89. Телефон № 54-43.

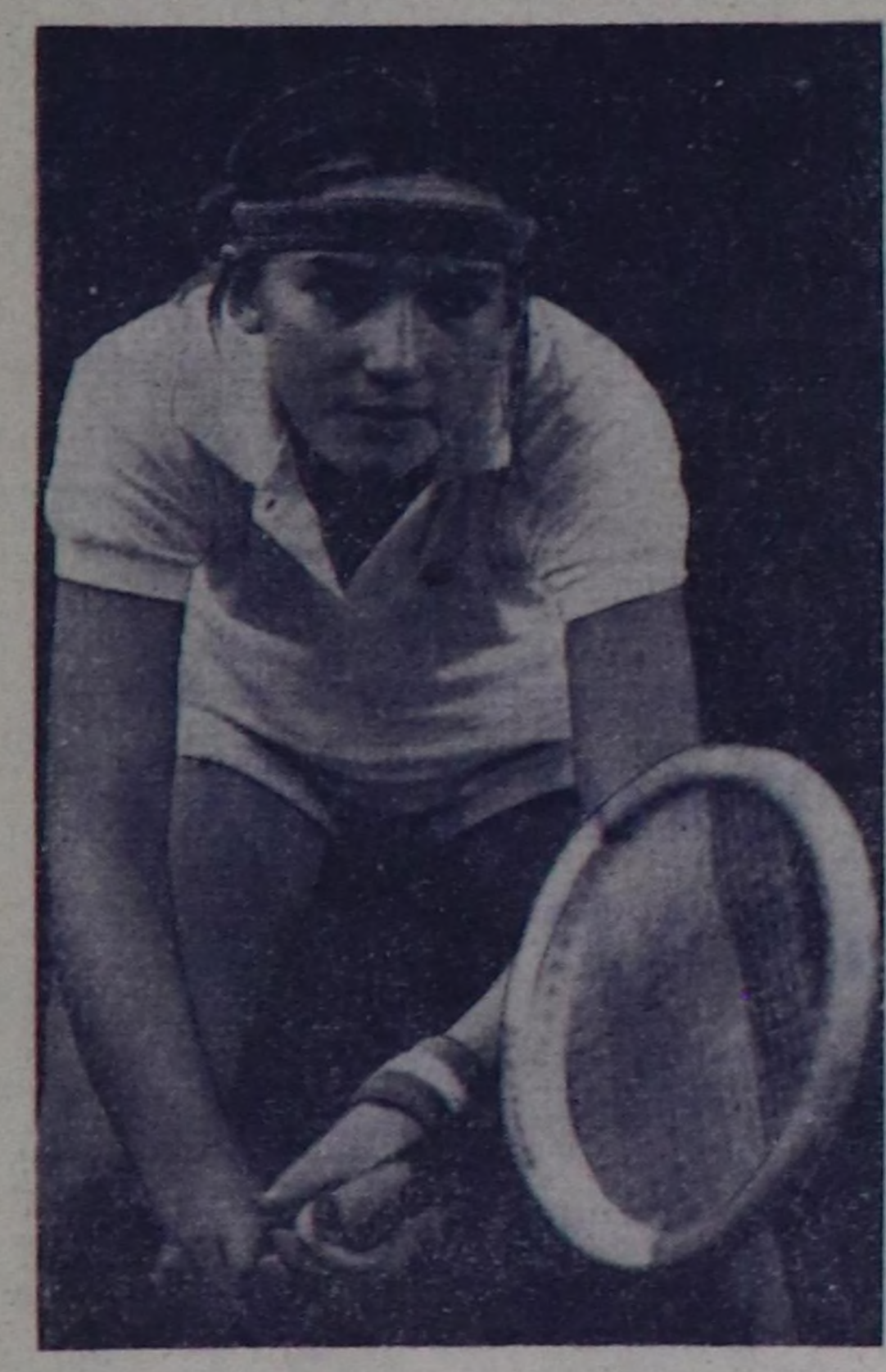
Базыр-Сагды Шойдуу-ооловны Монгушка Кызылдың КАН-ынн 1965 чылдык декабрь 26-да тымыканы № 637315 чолдакы ишамалга чиктенден оюн күш чок деп санаар.

Кызыл-Кара-Хаак—Черби аралыга автобус чоруп турар апарганын Кызылдың пассажирлер автобудуруга чарлап тур. Автобус хүнүн-не автовокзалдан 8 шак 50 минута болгаш 16 шак 20 минута үнер.

Редактор В. С. ШАРВАН.

ТИРАЖЫ 16693. ЧАГЫГ № 1517.
СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ÜNER

Спорт АВСТРАЛИЯНЫН ЧЕМПИОН МОСКВАДА

Наташа ийн күзөлдиг — Москва университетиниң журналист-ка факультетинде кирер болган Умблдонга маргалаага тиклээр. Бир эвес оон кызыман көр болза, оон индык кү-зөлдери чере батталып болуур шыккан.

ЧУРУКТА: Совет Эвиленинн эң шырак теннисчилериниң бирээни — 16 харыг москвачы Наташа Чмырева.

Ю. СОМОВТУН фотоу.

Умблдон маргалаазы-ка тиклек болуу—мээң кү-зөлдүм. Бо чылын эвес-даа бол-за, чооку келер үеде—деп, Москваын 16 харыг школа-чы Наташа Чмырева чуга-ла турар. Оон ол өстерин ала-ла хоозун күз-шкенинде пийке, азы анык: пазынын шодук сеткилинге камаарыш-тырып болбас. Бодунуң чыйы-пачак спорту келер үезин Наташа ракетка-биле шын-дып шымаан.

Чүте мергежилдиг спортчу-ларын чедип ап болуу деп бедиктери Наташа чылдан бе-зин эвезин үеде чедип ап, су-рагыг теннисчилериниң саымы-га кирген. Чмырева Елена Гриватурова-биле кады хер-везинерин эжеш ойнаар. Европа чемпионодунга эрт-кен чылын кирешкен, Мөң-гүн медалын чалап алган. Оон соода ССР-нн бири чери дээр чыгыстар ойнаар маргалаага кирешкен, үшкү чери элээни.

Бо кижил Австралияга бири чер дээр болган ажык мар-гылаага Наташа база чедип-киригил ойнаан. Москва чурттуг кыс хервезинер ортузуна болган оюнун чартык финал-да чедип ойнаш, чүте Че-хословакыдан келген Мартина Наварилтовага уттурулган. Ичинган урулар аралына Австрали чемпионодунн тик-лекчи болган.

16 харыг тургаш мындг тиклектен бистин теннисчи-леривстен ким-таа чедип ал-баар.

Ичинган Наташа Чмырева-нын бугу-аалды классифи-цицияда дөрт дугаа чери эл-еп турар—даа таарылаа эвес. Оон мурунда чүте ССР-нн чемпионы Мар-ина Крошина, Ольга Морозова болган Елена Гриватурова олар бар.

Анык москвачы чурттуг мергежилдиг спортчулары-кадуудула дегерезин тиклээр, оларнын аралына Ольга Морозова база бар. Сурагыг спортчуларын танып турарын-чугаалай.

Сурагыг теннисчи чоран Светлана Алексеева ам «Ди-алом» интеллигент теннисчи-лер комбинатынын уду трене-ри, а уруу—комбинатын кези-гүү. Чмырев бодунуң үезинде десятиборье көчүт илак чораян, ам Москваын шын-дык теннисчилер комбинаты-нын күш-дамыр талазы-биле тренери болуп амылдан тур-ар.

зүлгези. И. Ольшанский — «Ындыг кыска узун амыралды». 2-ти эгези — «Чагалар». КЫЗЫЛДАН 21.05—«Анык гардыя». Дам-чымылга. МОСКВАДАН 21.35—«Чайковский». Уран-чеч-чен фильм. 2-ти сериясы. Өнүгү. 22.50—23.00—Чапсар. 23.00—23.30—«Уе». Инфор-мация программасы.

Наташанын күш-дамыр талазы-биле өздөткөни эмин эрттер дүргөткөсү болдымы мен—деп, Чмырев чугаалап тур-ар.—Будуу аар белеткелди алап ийн чыл болган бээр алаар. Ам дээринде оон бээр-селек программанында чугаа сула шимчээшкенир болгаш манчалар кол чери элээп тур-ар. Бир недела дүргөткөсү оон 10 километр демээлди маңып эртер, оон чартын —дык дүргөни-биле. Наташа спортка чедип харымнан эгезин хан-дык чыгалдыра-ла, бугу чүте бил-ден бээр деп болуур мен.

Ичин Наташа эгезинде эш-тиригил көчүт илак турган, ичинган оон тренеери амга чедир чемпионга кандидатты чыдырген бис деп хомулдаар-лар.

Бир эвес спортка илаал дугайында чугаалаар болза, Наташа оуну... Эр улустун тен-нисинде илел чоруур.

—Мен шев Бьерг Борг, аме-рикан Джим Коноур азы Александр Метрелен деп кыл-дыр ойнаарын күзөр чоруур мен—деп, ол чугаалап турар.—Баштайгы ийн киж халаа-шкын кыларынын эң-не чаа ар-галарын... билер, а Метрелен ойнарынын чаражы-биле улус-ту кайгалдыр-дыр.

Спорт Наташаны өске орту-дерден чартыктырбас. Орту-мак школын доозуп турар өөрлери ишкан, ол хей-ле чүүдөргө созуургалдык. Бил-чалажок оон эң-не созуур-гаар чүүдү — литература. Чмыреванн «Достоевскийниң гуманист чоруу» деп темага бижир сочинениш школага удуг үнелетин алган.

Фотография — оон база бир созуургаар чүүдү. Наташа чү-те тыргытарып илак эвес, харын пийкаларын боду чүп, чуруктары парлап турар. Ав-стралия чораш, ол «ногаан континентте» турганынын дугайында хөлчөк солун фоторе-портжы кылмы экилетен.

Юрий ХРОМОВ,
ПМА-нын корреспондентин.

ужураалары 9.40, 11.25, 17.10, «Оолдар» 15.00, «Бачтыг тер кырына амыралды» 13.10, 18.55, 21.15 шактарда. «КАА-КЕМ»: «Дакыр өгө-лөнүшкн» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. «ВОСТОК»: «Кызыларда ала-бан эрттириг тег» 15.00, «Мээң соолуг тугом» 18.00, 20.00 шактарда. ЧАПТЫ КИНОТЕАТРГА: «Берге ынакмы» 15.20, 17.10, 19.00 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫН АДРЕЗИ: **Улуксе 667 000**

Кызыл. Шетинки-Кравченко бдучузу, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторун 24-63, редакторун оралачыларынын 35-24, пропаганда кидилерин 31-75, харымсалгалы секретарынын 23-35, партияг амыралды кидилерин 37-13, култура кидилерин 23-54, көзө ажыл-агыг кидилерин 21-47, үетүгү кидилерин 23-54, чагаа кидилерин 41-27, информация база совет тургуугу кидилерин 20-60, корректорларынын 27-41, бухгалтериянын 50-22, солун келбейн баргалы 32-75 телефонче долгар.